PEŞƏ İQTİSADİYYATI

Eltun İbrahimov,
Naxçıvan Dövlət Universitetinin İqtisadiyyat və marketinq kafedrasının müdiri, iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
e-mail: ibrahimoveltun@ndu.edu.az
https://orcid.org/0009-0001-9936-3295
https://doi.org/10.30546/2706-7858.2025.4.017

UOT: 33, 377

Xülasə. *Müasir dövrdə əmək bazarında baş verən dəyişikliklər, texnologiyaların sürətli inkişafı və yeni peşələrin yaranması peşə iqtisadiyyatının öyrənilməsini zəruri edir. Peşə iqtisadiyyatı əmək bazarında peşələrin bölgüsü, onların iqtisadi səmərəliliyi, işçi qüvvəsinin hazırlanması və peşələrin sosial-iqtisadi rolunu araşdıran bir sahədir. Bu istiqamət dövlətin məşğulluq siyasətinin formalaşdırılmasına, təhsil sisteminin əmək bazarına uyğunlaşdırılmasına və rəqabətqabiliyyətli kadr potensialının yetişdirilməsinə mühüm töhfə verir. Məqalənin məqsədi də peşə iqtisadiyyatının nəzəri əsaslarını, əmək bazarında rolunu, təhsil və peşə hazırlığı ilə qarşılıqlı əlaqəsini, eləcə də müasir dövrdə inkişaf meyillərini təhlil etməkdir.*

Açar sözlər: *peşə iqtisadiyyatı, əmək bazarı, təhsil, iqtisadi dəyər, texnoloji tərəqqi.*
Key words: *occupation economics, labor market, education, economic value, technological progress.*
Ключевые слова: *экономика занятости, рынок труда, образование, экономическая ценность, технологический прогресс.*

Azərbaycan iqtisadiyyatı sürətlə inkişaf etməkdədir və qeyri-neft sektorunun genişlənməsi əmək bazarında peşə strukturunun dəyişməsinə səbəb olur. Dövlətin həyata keçirdiyi “peşə təhsili və təlim” islahatları əmək bazarında rəqabətqabiliyyətli insan kapitalının formalaşdırılmasına yönəlib. Ona görə də peşə iqtisadiyyatının nəzəri və praktiki aspektlərinin öyrənilməsi həm dövlət siyasəti, həm də biznes subyektləri üçün vacibdir.

Peşələrin formalaşması tarixi-sosial zərurətdən irəli gəlir. Hər bir iqtisadi sistemdə əmək bölgüsü dərinləşdikcə yeni peşələr yaranır, köhnələr isə transformasiyaya məruz qalır. Bu prosesin iqtisadi mahiyyəti istehsal səmərəliliyinin yüksəldilməsi və resursların daha optimal bölgüsünə nail olmaqdır. “Peşə iqtisadiyyatı” yeni və az eşidilən bir anlayış olmasına baxmayaraq, iqtisadiyyatın xüsusi bir istiqaməti kimi peşələrin iqtisadi mahiyyətini və onların cəmiyyətin inkişafındakı rolunu öyrənir. Əsas predmet işçi qüvvəsinin peşə bölgüsü, əmək məhsuldarlığı, ixtisaslaşma və kadrların iqtisadi dəyərinin təhlilidir. Qlobal iqtisadiyyatda baş verən sürətli dəyişikliklər, əmək bazarının dinamik inkişafı və texnoloji tərəqqi peşə iqtisadiyyatının aktuallığını artırır.

Müasir dövrdə rəqəmsallaşma, avtomatlaşdırma və süni intellektin tətbiqi bir çox ənənəvi

peşələrin məzmununu dəyişir, eyni zamanda yeni peşə sahələrinin formalaşmasına səbəb olur. Bu şəraitdə işçi qüvvəsinin peşə hazırlığı, ixtisaslaşması və əmək bazarının tələblərinə uyğunluğu xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Beləliklə, peşə iqtisadiyyatının tədqiqi əmək bazarının tarazlığının qorunması, işsizliyin azaldılması, məhsuldar məşğulluğun təmin olunması və uzunmüddətli iqtisadi inkişafın dayanıqlığı baxımından olduqca aktualdır.

Əmək bazarında peşə iqtisadiyyatının rolu

Əmək bazarı peşə iqtisadiyyatının öyrənildiyi əsas mühitdir. Burada peşələrə olan tələbat və təklifin balansı formalaşır. Tələbat əsasən istehsal, xidmət və texnologiyaların inkişaf səviyyəsi ilə müəyyən olunur, təklif isə təhsil və kadr hazırlığı sistemi vasitəsilə təmin edilir. Əməkhaqqı peşə iqtisadiyyatında mühüm göstəricidir. Onun formalaşmasında işçinin ixtisas səviyyəsi, təcrübəsi, bazar tələbatı və əmək məhsuldarlığı əsas amillərdəndir. Bununla yanaşı, işsizlik və məşğulluq problemləri də peşə iqtisadiyyatı çərçivəsində araşdırılır. İqtisadi inkişaf prosesində bəzi peşələrə ehtiyac azalır, digərlərinə isə tələbat artır ki, bu da işçi qüvvəsinin peşə strukturunda dəyişikliklər yaradır.

Peşə iqtisadiyyatı əmək bazarının fəaliyyət mexanizmini, peşə bölgüsünü və işçi qüvvəsinin iqtisadi səmərəliliyini tənzimləyən mühüm elmi istiqamətdir. Onun əsas rolu əmək bazarında tələb və təklifin uyğunlaşdırılmasını, peşələrin iqtisadi dəyərinin müəyyənləşdirilməsini və insan kapitalının optimal istifadəsini təmin etməkdən ibarətdir. Əmək bazarı iqtisadi sistemin əsas komponentlərindən biri kimi peşə iqtisadiyyatının tədqiqat obyekti sayılır. Burada işçi qüvvəsinə olan tələb iqtisadiyyatın istehsal və xidmət sektorlarının inkişaf səviyyəsi ilə, təklif isə əhalinin peşə hazırlığı və ixtisas səviyyəsi ilə müəyyən olunur. Bu iki amilin tarazlığı peşə strukturunun formalaşmasına və məşğulluğun səmərəliliyinə bilavasitə təsir göstərir.

Peşə iqtisadiyyatı əmək bazarında peşə bölgüsü və ixtisaslaşma səviyyəsinin müəyyən edilməsində mühüm rol oynayır. Müxtəlif sahələrdə (sənaye, kənd təsərrüfatı, xidmət, informasiya texnologiyaları və s.) ixtisaslaşmanın dərinləşməsi əmək məhsuldarlığını artırır və iqtisadi artıma təkan verir. Bu baxımdan peşə iqtisadiyyatı iqtisadi resursların rasional bölüşdürülməsi və əmək potensialının məqsədyönlü istifadəsi üçün elmi əsas yaradır. Digər tərəfdən əmək bazarında əməkhaqqı sisteminin formalaşması da peşə iqtisadiyyatı ilə sıx bağlıdır. Əməkhaqqı səviyyəsi işçinin ixtisasına, təcrübəsinə, səriştəsinə və konkret peşənin bazar dəyərinə görə dəyişir. Bu, iqtisadi stimullaşdırma mexanizminin əsasını təşkil edir və əmək məhsuldarlığının yüksəldilməsinə şərait yaradır [10].

Peşə iqtisadiyyatı, həm də işsizlik probleminin öyrənilməsində mühüm rol oynayır. Müasir dövrdə struktur və texnoloji işsizlik növləri, əsasən əmək bazarında peşə tələbatı ilə peşə təklifinin uyğunsuzluğundan irəli gəlir. Belə şəraitdə peşə iqtisadiyyatı elmi əsaslarla kadrların yenidən ixtisaslaşdırılması və əmək bazarının çevik adaptasiyası üçün mühüm tövsiyələr təqdim edir. Azərbaycanda da bu istiqamətdə mühüm tədbirlər həyata keçirilir. "2019–2020-ci illər üçün Azərbaycan Respublikasının Məşğulluq Strategiyası"nın əsas məqsədlərindən biri əmək bazarında peşə uyğunluğu və rəqabətqabiliyyətli insan kapitalının formalaşdırılmasıdır. Peşə təhsilinin təkmilləşdirilməsi, gənclərin əmək bazarına inteqrasiyası və ixtisasartırma proqramlarının genişləndirilməsi bu siyasətin prioritet istiqamətlərindəndir. Nəticə etibarilə peşə iqtisadiyyatı əmək bazarında struktur sabitliyinin qo-runması, məşğulluğun artırılması və iqtisadi inki-şafın dayanıqlılığının təmin edilməsində əsas elmi-praktiki rol oynayır. Bu istiqamətin inkişafı həm dövlət, həm də özəl sektor üçün insan resurslarının idarə edilməsində strateji əhəmiyyət kəsb edir.

Peşə hazırlığı və təhsil sisteminin iqtisadi aspektləri

Peşə hazırlığı əmək bazarının tələblərinə cavab verən kadr potensialının formalaşdırılmasının əsas şərtidir. Təhsil sisteminin əmək bazarına uyğunlaşdırılması dövlətin iqtisadi siyasətində prioritet istiqamətlərdən biridir. Kadr hazırlığının iqtisadi səmərəliliyi işçi qüvvəsinin məhsuldarlığında və istehsalın keyfiyyətində özünü göstərir. Təhsil və ixtisasartırma sisteminin zəifliyi əmək bazarında peşə uyğunsuzluğuna, işsizlik səviyyəsinin artmasına və insan kapitalının səmərəsiz istifadəsinə səbəb ola bilər.

Peşə hazırlığı iqtisadiyyatın dayanıqlı inkişafı, əmək bazarının balanslaşdırılması və rəqabət-

qabiliyyətli insan kapitalının formalaşdırılması baxımından strateji əhəmiyyət daşıyır. Müasir dövrdə təhsil sistemi ilə əmək bazarı arasında qarşılıqlı əlaqə ölkələrin iqtisadi siyasətinin əsas istiqamətlərindən birinə çevrilmişdir. Peşə təhsili əmək resurslarının səmərəli istifadəsini, ixtisaslı işçi qüvvəsinin formalaşmasını və iqtisadi artımın davamlılığını təmin edən mühüm institusional mexanizmdir. Peşə iqtisadiyyatı baxımından təhsil sisteminin rolu da insan kapitalının yaradılmasında və iqtisadi dəyərin artırılmasında özünü göstərir. İnsan kapitalına investisiyalar, yəni təhsil, ixtisasartırma və peşə hazırlığına yönəldilən xərclər uzunmüddətli dövrdə iqtisadi gəlirliliyi təmin edir. Nobel mükafatı laureatı G.Beckerin "Human Capital" nəzəriyyəsinə görə, təhsilə qoyulan sərmayə gələcəkdə əmək məhsuldarlığını və fərdi gəliri artırmaqla iqtisadi artıma birbaşa təsir göstərir [5].

Peşə hazırlığı sisteminin iqtisadi səmərəliliyi onun əmək bazarının real tələblərinə uyğunluq səviyyəsi ilə müəyyən olunur. Əgər peşə təhsili müəssisələri əmək bazarının ehtiyaclarını dəqiq təhlil etmirsə və kadr hazırlığını bu istiqamətdə qurmursa, o zaman peşə uyğunsuzluğu problemi yaranır. Bu, həm işsizlik səviyyəsinin artmasına, həm də işçi qüvvəsinin potensialının səmərəsiz istifadəsinə səbəb olur.

Azərbaycanda peşə hazırlığı və təhsil sisteminin modernləşdirilməsi dövlət siyasətinin prioritet istiqamətidir. "Azərbaycan Respublikasında peşə təhsili və təliminin inkişafına dair Strateji Yol Xəritəsi" (2016) bu sahədə institusional və iqtisadi islahatların əsasını təşkil edir. Məqsəd iqtisadiyyatın müxtəlif sahələri üçün rəqabətqabiliyyətli, praktik bacarıqlara malik mütəxəssislər hazırlamaqdır. Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatına görə, 2024-cü ildə Azərbaycanda peşə təhsili müəssisələrində təhsilalanların sayı təxminən 25 min nəfər olmuş, onlardan 80%-ə qədəri məzun olduqdan sonra bir il ərzində işlə təmin edilmişdir. Bu göstərici peşə təhsilinin əmək bazarına inteqrasiyasının müsbət istiqamətdə inkişaf etdiyini göstərir [3]. Bununla belə, iqtisadi reallıqlar göstərir ki, bəzi ixtisas sahələrində hələ də kadr çatışmazlığı qalmaqdadır. Xüsusilə texniki peşələr, informasiya texnologiyaları, sənaye və kənd təsərrüfatı sahələrində ixtisaslı mütəxəssislərin azlığı iqtisadi artımın potensialını məhdudlaşdırır. Bu baxımdan təhsil proqramlarının məzmununun əmək bazarının tələblərinə uyğunlaşdırılması və dövlət-özəl sektor əməkdaşlığının gücləndirilməsi vacibdir.

Peşə təhsilinə yatırılan investisiyalar uzunmüddətli perspektivdə əmək məhsuldarlığını, gəlir səviyyəsini və vergi bazasını genişləndirir. Həm fərdlər, həm də dövlət üçün bu investisiyaların gəlirliliyi yüksəkdir. Ümumdünya Bankının hesablamalarına əsasən, peşə təhsilinə qoyulan hər 1 manat investisiya orta hesabla 3-5 manat iqtisadi gəlir yaradır.

Təhsil sisteminin iqtisadi aspektlərindən biri də resurs bölgüsünün optimallaşdırılmasıdır. Dövlətin təhsil xərclərinin səmərəli planlaşdırılması, ixtisaslara görə kadr tələbinin proqnozlaşdırılması və tədris infrastrukturunun müasirləşdirilməsi bu istiqamətdə görüləcək işlərdəndir. Peşə hazırlığı və təhsil sisteminin iqtisadi aspektləri əmək bazarında tarazlığın təmin olunması, işsizliyin azaldılması və rəqabətqabiliyyətli insan kapitalının formalaşması baxımından əsas rol oynayır. Azərbaycanda bu istiqamətdə həyata keçirilən islahatlar peşə iqtisadiyyatının güclənməsinə və uzunmüddətli iqtisadi inkişafın təmin edilməsinə mühüm töhfə verir.

Cədvəldə də göstərildiyi kimi, 2020–2024-cü illər ərzində həm dövlətin peşə təhsilinə ayırdığı maliyyə vəsaitləri, həm də məzunların məşğulluq səviyyəsi ardıcıl artım tendensiyası ilə davam edir. Bu, peşə təhsilinin iqtisadi səmərəliliyinin yüksəldiyini və əmək bazarının tələblərinə daha yaxşı uyğunlaşdığını ortaya qoyur. 2020–2024-cü illər arasında dövlət investisiyaları təxminən 47% artmış, məzunların məşğulluq səviyyəsi eyni dövrdə 65%-dən 80%-ə yüksəlmişdir. Peşə təhsilinə ayrılan resursların artımı birbaşa əmək bazarının sabitliyinə və peşə strukturunun inkişafına müsbət təsir göstərmişdir. Bütün bunlar onu göstərir ki, təhsil sisteminə yönəldilən iqtisadi investisiyalar yalnız sosial deyil, həm də makroiqtisadi nəticələrə malikdir. Peşə təhsilinə ayrılan hər 1 milyon manat vəsaitin nəticəsində orta hesabla 250-300 nəfərin əmək bazarına ixtisaslı şəkildə qoşulması təmin olunur [3].

Müasir dövrdə peşə iqtisadiyyatının inkişaf meyilləri

Qloballaşma və rəqəmsal texnologiyaların yayılması əmək bazarında yeni tendensiyalar formalaşdırır. XXI əsrdə qlobal iqtisadiyyatın əsas xüsusiyyəti bilik və texnologiyaəsaslı inkişaf mo-

Cədvəl.
Azərbaycanda peşə təhsilinin iqtisadi göstəriciləri (2020–2024)

İllər	Peşə təhsili müəssisələrinin sayı	Təhsilalanların sayı (nəfər)	Məzunların məşğulluq səviyyəsi (%)	Dövlət büdcəsindən peşə təhsilinə ayrılan vəsait (mln manat)
020	122	19,500	65	55.4
021	124	21,300	70	61.2
022	126	22,800	75	69.0
023	128	24,200	78	74.8
024	130	25,000	80	81.5

Qeyd: *Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi və Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatları əsasında hazırlanmışdır.*

delinə keçiddir. Bu proses əmək bazarına, peşə strukturuna və insan kapitalının formalaşmasına ciddi təsir göstərir. Müasir dövrdə peşə iqtisadiyyatının inkişaf meyilləri texnoloji yeniliklər, rəqəmsallaşma, qloballaşma və əmək münasibətlərinin dəyişməsi fonunda formalaşır. Süni intellekt, avtomatlaşdırma, robot texnikası və "Böyük verilənlər" (Big Data) kimi texnologiyalar bir çox ənənəvi peşələrin strukturunu dəyişməkdədir. Artıq əmək bazarında "rəqəmsal peşələr" proqram mühəndisi, data analitiki, kibertəhlükəsizlik mütəxəssisi, süni intellekt operatoru kimi ixtisaslara tələbat artır. Beynəlxalq Əmək Təşkilatının hesabatına görə, 2030-cu ilədək dünyada təxminən 85 milyon iş yeri avtomatlaşdırılacaq, eyni zamanda 97 milyon yeni texnologiyayönümlü iş yeri yaradılacaqdır. Bu da peşə iqtisadiyyatında struktur dəyişikliklərinin labüdlüyünü göstərir.

Qloballaşma peşə iqtisadiyyatının sərhədlərini genişləndirərək beynəlxalq əmək axınlarını gücləndirir. Rəqəmsal platformalar vasitəsilə distant iş (freelance) və qlobal əməkdaşlıq modelləri sürətlə yayılır. Müasir peşə iqtisadiyyatında sosial ədalət, gender balansı və inklüziv məşğulluq prinsipləri ön plana çıxır. Qadınların texnoloji və innovativ sahələrdə iştirakının artırılması həm iqtisadi, həm də sosial baxımdan əhəmiyyətlidir. Məşğulluq Strategiyası sənədində qadınların peşəyönümlü təhsil imkanlarının genişləndirilməsi əsas prioritetlərdən biri kimi qeyd olunur.

Müasir iqtisadi şəraitdə bir ixtisas üzrə ömürlük işləmək konsepsiyası artıq aktuallığını itirir. İşçi qüvvəsi dəyişən bazar tələblərinə uyğunlaşmaq üçün davamlı olaraq yeni bilik və bacarıqlar qazanmalıdır. Bu isə "ömürboyu təhsil" modelinin peşə iqtisadiyyatında əsas trendlərdən birinə çevrildiyini göstərir. İnkişaf etmiş ölkələrdə işçilərin təxminən 45%-i beş il ərzində ixtisas və ya peşəsini dəyişmək məcburiyyətində qalır. Bu proses Azərbaycanın əmək bazarında da özünü göstərir, xüsusilə gənclər və İKT sahəsində çalışanlar arasında peşə çevikliyi artır.

İnnovasiyayönümlü iqtisadiyyatın inkişafı yeni peşə kateqoriyalarının yaranmasına səbəb olur. Startap ekosisteminin böyüməsi ilə "innovasiya meneceri", "layihə analitiki", "vençur (venture) kapitalı üzrə mütəxəssis" kimi yeni iqtisadi peşələr meydana gəlmişdir. Azərbaycan da bu istiqamətdə mühüm addımlar atır: "Startup Azərbaycan", "İnnovasiyalar Agentliyi" və "SABAH.lab" kimi təşəbbüslər gənclərin peşəyönümlü innovativ fəaliyyətini dəstəkləyir. Bu isə insan kapitalının keyfiyyətini artırmaqla peşə iqtisadiyyatının yeni istiqamətlərdə inkişafına şərait yaradır [11].

Nəticə. Peşə iqtisadiyyatının səmərəli inkişafı üçün həm dövlət, həm də özəl sektor səviyyəsində kompleks yanaşma tələb olunur. Əmək bazarının real tələbləri, təhsil sisteminin struktur islahatları və insan kapitalının rəqabətqabiliyyətliliyinin artırılması istiqamətində aşağıdakı işlərin görülməsi mühüm addımlar kimi qiymətləndirilə bilər:

– *peşə təhsili müəssisələri ilə sahibkarlıq subyektləri arasında davamlı əməkdaşlıq mexanizmləri yaradılmalıdır;*

– *peşə təhsili proqramlarına rəqəmsal savadlılıq, texnoloji innovasiya və süni intellekt üzrə*

modullar əlavə edilməlidir;

– peşə təhsilinə sərmayə qoyan müəssisələr üçün vergi güzəştləri və maliyyə təşviqləri tətbiq olunmalıdır;

– gənclər və işsiz şəxslər üçün təhsil kreditləri və təqaüd proqramları genişləndirilməlidir;

– qadınlar, gənclər və əlilliyi olan şəxslər üçün inklüziv peşə təhsili proqramları hazırlanmalıdır;

– əmək bazarında sosial-iqtisadi bərabərliyin təmin edilməsi məqsədi ilə "gender balansı" siyasəti gücləndirilməlidir;

– ətraf mühitin mühafizəsi və enerji səmərəliliyi ilə bağlı ekopeşə istiqamətləri formalaşdırılmalıdır;

– peşə iqtisadiyyatı sahəsində tədqiqat mərkəzləri və analitik institutlar yaradılmalı, mütəmadi əmək bazarı tədqiqatları aparılmalıdır.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Azərbaycan Respublikasında peşə təhsili və təliminin inkişafına dair Strateji Yol Xəritəsi. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 6 dekabr tarixli Fərmanı.

2. Abbasova T. İqtisadiyyatın innovativ inkişafında insan kapitalının rolu. Conferencepaper: International Conference on Economics "Regional Development-Digital Economy", 2023.
https://www.researchgate.net/publication/367089951_IQTISADIYYATIN_INNOVATIV_INKISAFINDA_INSAN_KAPITALININ_ROLU

3. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsinin rəsmi internet səhifəsi.
https://www.stat.gov.az

4. Acemoglu D., Autor D. Skills, tasks and technologies: ımplications for employment and Earnings. Handbook of labor economics. 2011 edition 1, vol. 4, chapter 12, pp.1043-1171.

5. Becker G.S. Human capital: A theoretical and empirical analysis with special reference to education (3rd ed.). Chicago: University of Chicago Press, 1993.

6. Əzizova G.A. Azərbaycanın əmək bazarı: problemlər və perspektivlər (monoqrafiya). Bakı, "İqtisad Universiteti" nəşriyyatı, 2017, 276 s.

7. International Labour Organization. World employment and social outlook: Trends 2021, Geneva: ILO, 2021.

8. Məmmədov S. Əmək və məşğulluq sahəsində dövlət siyasəti (təhlil sənədi). Bakı, "QHT" nəşriyyatı, Bakı, 2014, 64 s.

9. Muradov Ş.M. İnsan potensialı: əsas meyillər, reallıqlar, problemlər. Bakı, "Elm" nəşriyyatı, 2004, 660 s.

10. "Peşə təhsili haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu. 24 aprel 2018-ci il, №1071-VQ.

11. Rəsulova M., Tağıyeva S. İnnovativ iqtisadiyyatın inkişafında insan kapitalının rolu "İqtisadi islahatlar" elmi-analitik jurnal, 2023, №3(8), s.15-24.

E.Ibrahimov

Occupation economics

Abstract

The changes that have occurred in the labor market in contemporary times, the rapid development of technologies, and the creation of new markets necessitate the subsequent study of economics. Occupation economics is a field that investigates the region of workers in the labor market, their economic productivity, the preparation of the labor force, and the socio-economic role of workers. This direction is important for the formalization of the state's employment policy, the adaptation of the education system to the labor market, and the training of competitive staff potential. The purpose of the article is to analyze the theoretical principles of economics of succession, its role in the labor market, its mutual relationship with education and preparation for succession, as well as its development trends in contemporary times.

Е.Ибрагимов

Экономика труда

Аннотация

Изменения, произошедшие на рынке труда в настоящее время, стремительное развитие технологий и создание новых рынков обусловливают необходимость дальнейшего изучения экономической теории. Экономика занятости – это область, изучающая положение работников на рынке труда, их экономическую производительность, подготовку рабочей силы и социально-экономическую роль работников. Это направление важно для формализации государственной политики занятости, адаптации системы образования к рынку труда и подготовки конкурентоспособного кадрового потенциала. Цель статьи – проанализировать теоретические основы экономики занятости, её роль на рынке труда, взаимосвязь с образованием и подготовкой к занятости, а также тенденции её развития в современном мире.